

Dozwolony użytek edukacyjny

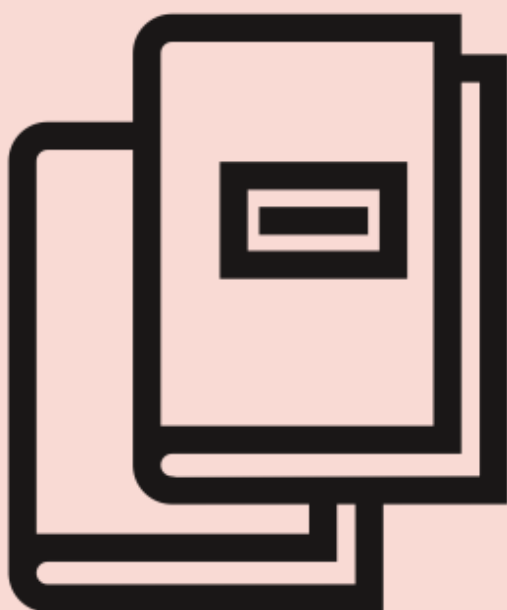
w nowelizacji prawa
autorskiego

Katarzyna Rybicka

Adam Karpiński

Marcin Serafin

Alek Tarkowski

CENTRUM
CYFROWE

projekt: polska®

Autorzy:

Katarzyna Rybicka, Adam Karpiński, Marcin Serafin, Alek Tarkowski

Wydawca:

CENTRUM
CYFROWE

projekt: **polska** centrumcyfrowe.pl
Warszawa 2015

Projekt „Reforma prawa autorskiego dla edukacji” jest realizowany przy wsparciu Open Society Foundations.

OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS

Publikacja jest dostępna na licencji **Creative Commons Uznanie Autorstwa 3.0 Polska**, pewne prawa zastrzeżone na rzecz autorów i Centrum Cyfrowego Projekt: Polska. Pełna treść licencji jest dostępna na stronie creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl. Zezwala się na dowolne wykorzystywanie treści publikacji pod warunkiem wskazania autorów oraz podania informacji o licencji.

Wstęp

W połowie października Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego przedstawiło długo oczekiwany projekt ustawy zawierający reformę prawa autorskiego. Pozytywnym zaskoczeniem okazała się propozycja zakładająca uelastycznienie przepisów o dozwolonym użytku publicznym, która nie została ograniczona tylko do obligatoryjnego wdrożenia unijnych dyrektyw.

Opublikowany w październiku projekt ustawy MKiDN budził jednak dużo niejasności i był powodem ostrej dyskusji wśród zainteresowanych tematyką podmiotów. W rezultacie nowelizację przepisów prawa autorskiego podzielono na dwa osobno procedowane projekty ustaw.

[„Mała nowelizacja”](#) dotycząca przede wszystkim wydłużenia okresu ochrony praw producentów i artystów wykonawców i wdrożenia dyrektywy ws. czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych do prawa polskiego została 15 maja 2015 r. przyjęta przez Sejm. [„Duża nowelizacja”](#), obejmująca regulacje dot. utworów osieroconych, wynagrodzeń za wypożyczenia biblioteczne i co w naszej ocenie najważniejsze - zakres dozwolonego użytku publicznego, została przyjęta przez Radę Ministrów 12 maja 2015 r. i wkrótce trafi do Sejmu.

Od momentu przedstawienia pierwszej wersji projektu zmiany proponowane w art. 27 ustawy budziły spore kontrowersje zarówno wśród organizacji zbiorowego zarządzania, organizacji pozarządowych, jak i samych Ministerstw - Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Edukacji Narodowej i Spraw Zagranicznych. W publikacji analizujemy jak i dlaczego zmieniały się propozycje dotyczące uregulowania zakresu dozwolonego użytku edukacyjnego w trwającej reformie prawa autorskiego.

Omówienie projektów nowelizacji art. 27 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych

W październiku 2014 roku Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego skierowało do konsultacji społecznych projekt ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych w wersji z dnia 9 października. Poniższe omówienie dotyczy zmian art. 27 ustawy o prawie autorskim, który ma kluczowe znaczenie dla swobody korzystania z treści w celach edukacyjnych.

1. Obecne brzmienie art. 27 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹

Art. 27.

Instytucje naukowe i oświatowe mogą, w celach dydaktycznych lub prowadzenia własnych badań, korzystać z rozpowszechnionych utworów w oryginale i w tłumaczeniu oraz sporządzać w tym celu egzemplarze fragmentów rozpowszechnionego utworu.

2. Ustawa o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Projekt z dnia 9 października 2014 r.

Art. 27.

1. Szkoły i inne placówki tworzące system oświaty oraz instytucje naukowe, w tym uczelnie mogą w celu zilustrowania w ramach nauczania lub badań naukowych, korzystać z rozpowszechnionych utworów w oryginale i w tłumaczeniu oraz sporządzać w tym celu kopie rozpowszechnionych utworów drobnych utworów lub fragmentów większych utworów.
2. Jeżeli nie łączy się z tym bezpośrednio lub pośrednio osiągnięcie korzyści majątkowych, wolno w celu zilustrowania w ramach nauczania lub badań naukowych korzystać z rozpowszechnionych utworów w oryginale lub w tłumaczeniu oraz sporządzać w tym celu egzemplarze rozpowszechnionych drobnych utworów lub fragmentów większych utworów.
3. Wolno w celach dydaktycznych i naukowych zamieszczać rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów w podręcznikach, wypisach i antologiach.
4. W przypadkach, o których mowa w ust. 3, twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.

¹ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz.U. 1994 nr 24 poz. 83

Projekt z dnia 9 października 2014 roku przewidywał podział regulacji użytku edukacyjnego i naukowego na dwa ustępy. Pierwszy dotyczy korzystania z utworów i sporządzania kopii drobnych utworów lub fragmentów większych utworów przez "szkoły i inne placówki tworzące system oświaty instytucje naukowe, w tym uczelnie". Jak wskazuje w uzasadnieniu projektu MKIDN przepis ten miał obejmować "szkoły, przedszkola, i inne placówki tworzące system oświaty", co pozwalałoby opierać swoją działalność o art. 27 zarówno placówkom publicznym, jak i niepublicznym. Ministerstwo doprecyzowuje, że poza szkołami publicznymi i niepublicznymi (po spełnieniu innych przesłanek) mogłyby korzystać takie instytucje jak przedszkola czy ogniska artystyczne.

W uzasadnieniu projektu z dnia 9 października doprecyzowano zakres dozwolonego użytku edukacyjnego przez wyliczenie pojęć zastępujących zbiorczą kategorię instytucji oświatowych, co miałoby wzmocnić pewność prawną oraz zminimalizować ryzyko powołania się na wyjątek art. 27 podmiotów nieuprawnionych, nie wskazując jednak przykładów takich podmiotów.

W zakresie przedmiotowym określono, że poprzez ilustrację w ramach nauczania należy rozumieć aktywność, której celem jest wyjaśnienie, pogłębienie, zilustrowanie prezentowanych treści w celu pełniejszego i łatwiejszego ich przekazywania korzystającym z **szeroko rozumianych instytucji edukacyjnych**.

Ustęp drugi zakładał natomiast **zniesienie ograniczeń podmiotowych w zakresie niekomercyjnego** wykorzystania utworów w celu zilustrowania w ramach nauczania lub badań naukowych. Ministerstwo wskazuje tu na możliwość korzystania z utworów przez osoby udzielające nieodpłatnych korepetycji, lekcji tańca lub muzyki, praktykujących lekarzy czy prawników przygotowujących nieodpłatne opracowania naukowe.

W porównaniu do aktualnie obowiązującego brzmienia art. 27 PrAut rozszerzono zakres dozwolonego użytku edukacyjnego na czynności sporządzania kopii cyfrowych, tym samym znosząc ograniczenie do kopii analogowych (zmiana słowa "egzemplarze" na "kopie"). Nie zdecydowano się jednak na podobne posunięcie w odniesieniu do innych przypadków dozwolonego użytku publicznego, niż te wskazane w ust. 1. W związku z czym, jedynie szkoły (i inne placówki tworzące system oświaty) oraz instytucje naukowe mogłyby korzystać ze wspomnianego rozszerzenia, pozostałe podmioty mogłyby natomiast sporządzać jedynie kopie analogowe utworów i przedmiotów praw pokrewnych.

3. Ustawa o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Projekt z dnia 26 lutego 2015 r.

Art. 27.

1. Instytucje oświatowe, uczelnie oraz jednostki naukowe mogą w celu zilustrowania treści przekazywanych w ramach nauczania lub w celu prowadzenia badań naukowych, korzystać z rozpowszechnionych utworów w oryginale i w tłumaczeniu oraz zwielokrotnić w tym celu rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów.
2. W przypadku nauczania na odległość korzystanie, o którym mowa w ust.1 , jest dozwolone wyłącznie w przypadku form nauczania przeznaczonych dla ograniczonego kręgu osób zidentyfikowanych przez korzystającego.

Art. 27 (1)

1. Wolno w celach dydaktycznych i naukowych zamieszczać rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów w podręcznikach, wypisach i antologiach. W przypadkach, o których mowa w ust. 1, twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.

3.1. Zakres podmiotowy

W wyniku konsultacji projektu ustawy i kontrowersji, jakie wzbudził art. 27 Ministerstwo Kultury wprowadziło do art. 6 ust. 1 pkt 13 **legalną definicję pojęcia instytucja oświatowa** określając je jako "jednostki organizacyjne systemu oświaty, o których mowa w art. 2 ust. 2 oraz szkoły podoficerskie i ośrodki szkolenia tworzone na podstawie ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych". W nowej propozycji zakresem podmiotowym zostały objęte instytucje oświatowe (zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 13), uczelnie oraz jednostki naukowe. Termin instytucje naukowe zmieniono na pojęcie jednostki naukowe, co odwołuje się do siatki pojęciowej ustawy o finansowaniu działalności naukowej. Jednostkami naukowymi w myśl art. 2 pkt 9 ustawy o zasadach finansowania nauki³ są: jednostki naukowe prowadzące w sposób ciągły badania naukowe lub prace rozwojowe:

- a) podstawowe jednostki organizacyjne uczelni w rozumieniu statutów tych uczelni,
- b) jednostki naukowe Polskiej Akademii Nauk w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. Nr 96, poz. 619, z późn. zm.),
- c) instytuty badawcze,
- d) międzynarodowe instytuty naukowe utworzone na podstawie odrębnych przepisów, działające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- e) Polską Akademię Umiejętności,

² Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz.U. 1991 nr 95 poz. 425, <http://isap.sejm.gov.pl/Download.jsessionid=8EAF199EBAD8C9C763A9932A33E53DA4?id=WDU19910950425&type=3>

³ Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki, Dz.U. 2010 nr 96 poz. 615

f) inne jednostki organizacyjne, niewymienione w lit. a-e, posiadające osobowość prawną i siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w tym przedsiębiorców posiadających status centrum badawczo-rozwojowego, nadawany na podstawie ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (Dz. U. z 2014 r. poz. 226);

W rezultacie podmiotami objętymi zakresem art. 27 ust. 1 zostały następujące instytucje oświatowe:

1. **przedszkola**, w tym z oddziałami integracyjnymi, przedszkola specjalne oraz inne formy wychowania przedszkolnego;
2. **szkoły**: a) podstawowe, w tym: specjalne, integracyjne, z oddziałami integracyjnymi i sportowymi, sportowe i mistrzostwa sportowego, b) gimnazja, w tym: specjalne, integracyjne, dwujęzyczne, z oddziałami integracyjnymi, dwujęzycznymi, sportowymi i przysposabiającymi do pracy, sportowe i mistrzostwa sportowego, c) ponadgimnazjalne, w tym: specjalne, integracyjne, dwujęzyczne, z oddziałami integracyjnymi, dwujęzycznymi i sportowymi, sportowe, mistrzostwa sportowego, rolnicze i leśne, d) artystyczne;
3. **placówki oświatowo-wychowawcze**, w tym szkolne schroniska młodzieżowe, umożliwiające rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz korzystanie z różnych form wypoczynku i organizacji czasu wolnego;
- 3a) **placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego oraz ośrodki doskonalenia i doskonalenia zawodowego**, umożliwiające uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych; 3b) **placówki artystyczne** – ogniska artystyczne umożliwiające rozwijanie zainteresowań i uzdolnień artystycznych;
4. **poradnie psychologiczno-pedagogiczne**, w tym poradnie specjalistyczne udzielające dzieciom, młodzieży, rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także pomocy uczniom w wyborze kierunku kształcenia i zawodu;
5. **młodzieżowe ośrodki wychowawcze**, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze oraz specjalne ośrodki wychowawcze dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, a także ośrodki umożliwiające dzieciom i młodzieży, o których mowa w art. 16 ust. 7, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi realizację odpowiednio obowiązku, o którym mowa w art. 14 ust. 3, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki;
6. **placówki zapewniające opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania**;

7. placówki doskonalenia nauczycieli;
8. biblioteki pedagogiczne;
9. kolegia pracowników służb społecznych

oraz szkoły podoficerskie i ośrodki szkolenia tworzone na podstawie ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (poza zakresem art. 2 uso) oraz wyżej wymienione jednostki naukowe prowadzące w sposób ciągły badania naukowe lub prace rozwojowe.

Poza zakresem art. 27 ust. 1 pozostają m.in. dwie bardzo istotne kategorie podmiotów, które często prowadzą działalność dydaktyczną: organizacje pozarządowe oraz biblioteki publiczne.

3.2. Zakres przedmiotowy

Równie duże kontrowersje w ramach konsultacji projektu ustawy wzbudzał zakres przedmiotowy art. 27. MKiDN uwzględniło zgłaszane uwagi poprzez doprecyzowanie sformułowania "zilustrowanie w ramach nauczania" na "zilustrowanie treści przekazywanych w ramach nauczania".

W ramach konsultacji projektu ustawy organizacje zbiorowego zarządzania wskazywały, że cele edukacyjne nie mogą oznaczać "organizowania rozrywki". Ministerstwo Kultury nie uwzględniło jednak tych uwag przy nowelizacji art. 27 ustawy o prawie autorskim.

3.3. Cele niehandlowe

W debacie na temat kształtu art. 27 w projektowanej ustawie organizacje zbiorowego zarządzania podnosiły także konieczność wprowadzenia zastrzeżenia, że na podstawie tego przepisu możliwe jest korzystanie z utworów jedynie w celach niehandlowych. W przeciwnym razie w ich opinii należy wprowadzić rekompensatę dla twórców. W odpowiedzi Ministerstwo Kultury uznało uwagę skonsumowaną przez ograniczenie podmiotowe w nowym projekcie art. 27. Jak wskazuje MKiDN "działalność podmiotów, które mogą korzystać z utworów na podstawie art. 27 nie ma charakteru handlowego, ich podstawowym celem nie jest uzyskiwanie korzyści majątkowych. W opinii Ministerstwa nie ma także podstaw do przyznawania prawa do wynagrodzenia za korzystania przez specyficzne podmioty prowadzące działania edukacyjne i naukowe. Zdaniem Ministerstwa stanowiłoby to zbyt daleko idące ograniczenia dozwolonego użytku edukacyjnego.

W rezultacie, w związku z zastrzeżeniami dotyczącymi art. 27 ust. 2 zgłaszanymi głównie ze strony organizacji zbiorowego zarządzania, przepis ten został wykreślony z projektu ustawy.

3.4. Nośnik utworu

Utrzymane z kolei zostały zmiany dotyczące możliwości sporządzania kopii cyfrowych. W porównaniu do projektu z 9 października 2014 r. wprowadzono jedynie poprawkę o charakterze redakcyjnym polegającą na zmianie sformułowania:

sporządzać w tym celu kopie rozpowszechnionych drobnych utworów lub fragmentów większych utworów

na:

zwielokrotniać w tym celu rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów.

Zrezygnowano zatem z odwoływania się w omawianym zakresie do jakiegokolwiek określenia oznaczającego nośniki utworów eksploatowanych w ramach dozwolonego użytku edukacyjnego.

4. Uwagi do projektu z dnia 26 lutego 2015 - Ministerstwo Edukacji Narodowej

W odpowiedzi na projekt z 26 lutego Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN) w piśmie z dnia 5 marca 2015 roku zaznacza, że przepis art. 27 ust.1 powinien odzwierciedlać pełen zakres działalności prowadzonej przez instytucje objęte systemem oświaty - odnosić się nie tylko do treści przekazywanych w ramach nauczania, ale także wychowania i kształcenia. Taki zakres wynika z art. 20 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 4 września 1997 o działach administracji rządowej. Jak wskazuje Ministerstwo wszystkie instytucje oświatowe w mniejszym lub większym stopniu prowadzą działania na styku tych sfer co powoduje, że wyznaczenie granicy między nauczaniem, kształceniem i wychowaniem jest niemożliwe.

Dodatkowo MEN wnosi o uzupełnienie pojęcia "instytucje oświatowe" o "szkoły, zespoły szkół oraz szkolne punkty konsultacyjne przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej, o których mowa w art. 5 ust. 3b pkt 1 ustawy o systemie oświaty". Jak wskazuje MEN pomimo, że nie zostały

one wyszczególnione w art. 2 uso, to stanowią element oświaty i “w celu uniknięcia wątpliwości interpretacyjnych co do zakresu zastosowania art. 27 ust. 1 ustawy, powinny zostać expressis verbis wymienione w art. 6 ust. 1 pkt. 13”. Ministerstwo podkreśliło także, że “szkolne punkty konsultacyjne prowadzone są w wielu krajach w łącznej liczbie sześćdziesięciu sześciu punktów, w których uczy się blisko 16 tysięcy uczniów”.

5. Wyciąg z protokołu ustaleń nr 14/2015 posiedzenia stałego Komitetu Rady Ministrów z dnia 16 kwietnia 2015

Uwaga Ministerstwa Edukacji Narodowej dotycząca możliwości korzystania z utworów bez konieczności zakupu licencji, zarówno na użytek edukacyjny, jak i w celach wychowawczych i opiekuńczych została odrzucona przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego ze względu na negatywne stanowisko Ministerstwa Spraw Zagranicznych. W opinii MSZ nie ma podstaw do rozszerzenia zakresu przedmiotowego art. 27 o możliwość korzystania z utworów w celach wychowawczych i opiekuńczych ani też zaproponowaną przez MEN interpretacją zgodnie, z którą działania wychowawcze i opiekuńcze mieszczą się w ramach “procesu nauczania”. W opinii MSZ taka interpretacja prowadziłyby do stosowania przepisu w sposób niezgodny z prawem UE, narażając korzystających i państwo polskie na roszczenia ze strony uprawnionych z tytułu praw autorskich i praw pokrewnych.

Komitet zlecił dodatkowe uzgodnienia w tej sprawie pomiędzy zainteresowanymi stronami, z udziałem MSZ i Prezesa Rządowego Centrum Legislacji. Ich celem miało być wypracowanie porozumienia w sposobie określenia pojęć zgodnych z [dyrektywą InfoSoc](#)⁴, które jednocześnie oddają istotę wyjątku dotyczącego procesu edukacji.

6. Ustawa o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Projekt z dnia 29 kwietnia 2015 r. Projekt skierowany do rozpatrzenia na posiedzenie Rady Ministrów

⁴ Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym, dostępna na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0029:PL:HTML>

Art. 27.

1. Instytucje oświatowe, uczelnie oraz jednostki naukowe mogą na potrzeby zilustrowania treści przekazywanych w celach dydaktycznych lub w celu prowadzenia badań naukowych, korzystać z rozpowszechnionych utworów w oryginale i w tłumaczeniu oraz zwielokrotnić w tym celu rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów.

2. W przypadku nauczania na odległość korzystanie, o którym mowa w ust. 1., jest dozwolone wyłącznie w przypadku form nauczania przeznaczonych dla ograniczonego kręgu osób zidentyfikowanych przez korzystającego.

W rezultacie projekt w obecnym kształcie nadal pozostawia poza zakresem dozwolonego użytku edukacyjnego biblioteki publiczne, muzea czy organizacje pozarządowe, a przepis nie rozstrzyga wątpliwości, czym dokładnie jest "dydaktyka". Propozycji MKiDN daleko zatem od zadeklarowanej ambitnej reformy prawa autorskiego której celem miało być zagwarantować możliwie jak najszerszy dostęp do utworów i praw pokrewnych w ramach dozwolonego użytku publicznego.

7. Projekty nowelizacji - zestawienie dotyczące zakresu podmiotowego

Rodzaj podmiotu	Dz.U. 1994 Nr 24 poz. 83	projekt z dnia 9 października 2014	projekt z dnia 26 lutego 2015	projekt z dnia 29 kwietnia 2015
instytuty naukowe wyższych uczelni	TAK	TAK	TAK	TAK
placówki PAN	TAK	TAK	TAK	TAK
uczelnie prywatne	TAK	TAK	TAK	TAK
publiczna szkoła zawodowa	TAK	TAK	TAK	TAK
prywatna szkoła języka	TAK	NIE	NIE	NIE
prywatna szkoła baletowa	TAK	NIE	NIE	NIE

muzeum zatrudniające jednego pracownika w celu prowadzenia badań historycznych	TAK, w zakresie ograniczonym działami badawczymi	NIE	NIE	NIE
stowarzyszenia i fundacje prowadzące częściową działalność badawczą	TAK, w zakresie ograniczonym działami badawczymi	NIE	NIE	NIE
stowarzyszenia i fundacje prowadzące częściową działalność dydaktyczną	NIE	TAK	NIE	NIE
związki prowadzące częściową działalność dydaktyczną	NIE	TAK	NIE	NIE
spółdzielnie prowadzące częściową działalność dydaktyczną	NIE	TAK	NIE	NIE
biblioteki publiczne	NIE	NIE	NIE	NIE
działy edukacyjne w instytucjach kultury	NIE	NIE	NIE	NIE
przedszkola	NIEJEDNOZNA CZNE	TAK	TAK	TAK
ogniska artystyczne	NIEJEDNOZNA CZNE	TAK	TAK	TAK
osoby udzielające nieodpłatnych korepetycji	NIE	TAK, tylko w zakresie niekomercyjnym, ograniczonym do zwielokrotniania analogowych egzemplarzy	NIE	NIE
osoby udzielające lekcji tańca lub muzyki	NIE	TAK, tylko w zakresie niekomercyjnym, ograniczonym do	NIE	NIE

		zwielokrotniania analogowych egzemplarzy		
praktykujący lekarze czy prawnicy przygotowujący nieodpłatne opracowania naukowe.	NIE	TAK, tylko w zakresie niekomercyjnym, ograniczonym do zwielokrotniania analogowych egzemplarzy	NIE	NIE
szkoły wojskowe i ośrodki szkoleniowe tworzone na podstawie ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych	NIEJEDNOZNACZNE	NIEJEDNOZNACZNE	TAK	TAK
biblioteki pedagogiczne	TAK	TAK	TAK	TAK

Rekomendacje

Pomimo długiej ścieżki legislacyjnej zawarta w projekcie skierowanym do rozpatrzenia na posiedzenie Rady Ministrów zmiana przepisów w żaden sposób nie rozwiązuje praktycznych problemów związanych ze stosowaniem prawa autorskiego w edukacji. Z jednej strony wciąż brak jasności w zakresie tego, jakie działania są a jakie nie są legalne w szkołach. Z drugiej strony, tak ważne dla sektora edukacyjnego instytucje jak biblioteki publiczne, muzea czy organizacje pozarządowe nie są objęte tą regulacją nawet, jeśli prowadzą niekomercyjne działania nastawione na edukację młodzieży szkolnej.

Dlatego rekomendujemy:

1. Zniesienie ograniczeń w odniesieniu do podmiotów, które mogą korzystać z dozwolonego użytku edukacyjnego (co pozwoli na objęcie regulacją m.in. biblioteki publiczne, muzea czy organizacje pozarządowe, które prowadzą działalność edukacyjną). Taka zmiana podąża za przyjętą przez Radę Ministrów [Strategią](#)

[Rozwoju Kapitału Społecznego 2020](#)⁵, która podkreśla potrzebę poszerzenia procesu uczenia się poza sztywne ramy edukacji formalnej. Wg SRKS2020 najbogatszą ofertę kształcenia nieformalnego poza szkołami (66% oferty) zapewniają m.in. biblioteki, domy kultury, świetlice (19%) oraz organizacje pozarządowe (15%).

2. Wyraźne wskazanie, że art. 27 obejmuje całość działań oświatowych, zarówno w zakresie nauczania, jak i wychowania oraz kształcenia (co pozwoli na wyeliminowanie możliwości nadużyć związanych z wprowadzaniem różnego rodzaju opłat za nietypowe czy kreatywne podejście do nauczania);
3. Objęcie regulacją dozwolonego użytku edukacyjnego całości działań o charakterze niekomercyjnym.

Celem wprowadzenia powyższych zmian jest:

1. Wyeliminowanie zakazów wynikających z monopolu prawnoautorskiego tam, gdzie jest to społecznie pożądane. Takim obszarem z pewnością jest szeroko rozumiana edukacja, która pozwala na budowanie społeczeństwa opartego na wiedzy i umiejętnościach.
2. Wyposażenie osób uczestniczących w procesie edukacyjnym w odpowiedni poziom elastyczności podejmowanych działań. Edukacja nie ogranicza się do edukacji formalnej prowadzonej w szkołach w trakcie zajęć lekcyjnych. W obecnych czasach truizmem jest też stwierdzenie, że proces edukacji wymaga kreatywnego i zmiennego podejścia, a to z kolei pociąga za sobą potrzebę odpowiednio elastycznych regulacji prawnych.
3. Wyeliminowanie nadużyć i szarej strefy, jaka powstaje wraz z niezrozumiałymi i mało elastycznymi przepisami (jak instytucja tzw. parasoli licencyjnych), które opierają się na niejasnych przepisach i niewiedzy uczestników procesu edukacji.

⁵ Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa 2013, s. 13, dostępne na: http://ks.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/20130520SRKS_na_stronie_internetowej.pdf